
OBSAH

Předmluva k českému vydání (<i>Prof. Dr. Karel Skalický</i>)	13
Předmluva k prvnímu vydání	16
Předmluva k druhému vydání	19
ÚVOD	21
I. NEJSTARŠÍ TYP FILOSOFIE NÁBOŽENSTVÍ: KRITIKA „PŘEDRACIONÁLNÍHO VĚDOMÍ“	23
II. ŠIROCE ROZŠÍŘENÝ TYP: FILOSOFIE NÁBOŽENSTVÍ JAKO PŘEMĚNA NÁBOŽENSTVÍ VE FILOSOFII	27
1. První program: filosofická alegorizace obsahů náboženské tradice	27
2. Platónský původ druhého programu: filosofie jako sebe sama si uvědomující náboženství	28
3. Obměny tohoto programu v dějinách filosofie	30
a) <i>Plótínos a novoplatonismus</i>	30
b) <i>Augustinovo zvláštní postavení</i>	31
c) <i>Od novoplatonismu k idealismu</i>	32
d) <i>Od výkladu náboženství k jeho překonání</i>	35
e) <i>Blochovo náboženství bez Boha</i>	37
4. Filosofie náboženství jako přeměna náboženství ve filosofii – ohlédnutí za touto cestou	38
III. TYP PŘEVLÁDAJÍCÍ V MNOHA OBDOBÍCH: FILOSOFIE NÁBOŽENSTVÍ NA BÁZI FILOSOFICKÉ TEOLOGIE	40
1. Téma a způsob argumentace filosofické teologie	41
a) <i>Různost mezi náboženskými otázkami a otázkami filosofické teologie</i>	41

b) Slovo „Bůh“ v přechodu z náboženského do filosofického kontextu	42
2. Od kritické hermeneutiky náboženství k ontoteologii	43
a) Přípravné kroky	43
b) „Bůh“ a „bytí“	45
c) Ontoteologie a vztah víry a vědění	47
3. Kantův „kopernikánský obrat“ a krize ontoteologie	49
a) Od ontologie k analytice rozvažovací schopnosti	49
b) Konec racionálního odůvodňování náboženství?	50
c) Širší historickofilosofické souvislosti	52
4. K dějinám a typologii transcendentálněfilosofické řeči o Bohu	54
a) Descartes a důkaz Boha založený na teorii subjektivity ..	54
b) Vznik náboženského racionalismu a zbožštění rozumu ...	56
c) Odbožštění rozumu prokázáním jeho dialektiky	58
d) Nové pojmání náboženství	61
5. Transcendentálněfilosofická řeč o Bohu a teologie naděje ...	62
a) Kantova kritika a „sekularizace filosofie“	62
b) Filosofie náboženství na bázi transcendentální teologie ..	64
c) Zdůvodnění náboženství a srovnání různých náboženství ...	66
d) Naděje jako střed a měřítko náboženství	68
6. Filosofie náboženství na bázi filosofické teologie – ohlédnutí za touto cestou a její kritické zhodnocení	70

IV. NOVĚJŠÍ TYP FILOSOFIE NÁBOŽENSTVÍ:

FENOMENOLOGIE NÁBOŽENSTVÍ	75
1. Fenomenologie náboženství jako výsledek setkání filosofické fenomenologie a empirické vědy o náboženství ..	76
a) Jedno pozorování a čtyři otázky	76
b) Očekávání religionistů a fenomenologický pojem „podstaty“ jako nabídka k metodickému používání	76
c) Recepce fenomenologických pojmů a podezření z jejich zneužívání	78
d) Předběžné metodické rozhodnutí: ne školské přejímání, nýbrž ověřování a výběr	79
e) Regionální fenomenologie náboženských aktů (noesí) a předmětů (noemat)	81

2.	Fenomenologie náboženství jako nauka o zjevování posvátného – stanoviska, programy a vývoj	82
a)	„Posvátné“ a „sensus numinis“ – tázání Rudolfa Otta	82
b)	Tázání, které vede dále: dialektika hierofanie a dějinnost náboženství	84
c)	Od typologie hierofanií k dějinám náboženství – vývoj Mircey Eliadeho jako příklad změněného zaměření fenomenologie náboženství	85
3.	Otázka po možnostech a mezích fenomenologické metody v religionistice	87
a)	Měřítko osvědčení: fenomenologické vysvětlení dějin náboženství	87
b)	Návrat od Husserla k Hegelovi: dialektika momentu „o sobě“ a momentu „pro nás“ jako důvod dějinnosti náboženství	88
c)	Náboženské apriori a logika smyslu náboženských aktů – východisko Maxe Schelera k fenomenologii náboženství	91
d)	Fenomenologie modlitby – ohlášení problému dialektiky náboženského slova a dějinnosti náboženské řeči	93
e)	Nevyužití možnosti, nebo strukturní meze metody?	96
4.	Výhled: program fenomenologie náboženství a jeho uskutečňování transcendentální analytikou náboženského jazyka	98
V.	„LINGVISTICKÝ OBRAT“ A FILOSOFIE NÁBOŽENSTVÍ JAKO ANALÝZA NÁBOŽENSKÉHO JAZYKA	100
1.	Pozitivismus a analýza náboženského jazyka	101
a)	Analýza jazyka a podezření z nesmyslnosti vystupují proti řeči o Bohu	102
b)	„Nepropoziční charakter“ náboženského jazyka a otázka „autonomie náboženské jazykové hry“	105
c)	Ke kritice tezí o „nepropozičním charakteru“ náboženského jazyka a o „autonomii náboženské jazykové hry“	108
2.	„Lingvistický obrat“ a transcendentální filosofie – analýza náboženského jazyka mimo spor s pozitivismem	111

a) <i>Filosofie jazyka v Německu pod vlivem Immanuela Kanta</i> . . .	111
b) <i>Cassirerova filosofie symbolických forem a filosofie náboženství jako analýza struktur náboženského jazyka</i> . . .	114
c) <i>Dále vedoucí aplikace Cassirerovy filosofie jazyka</i>	115
d) <i>Plodné setkání: chápání náboženství u Kanta a v judaismu</i>	118
e) <i>Filosofie náboženství jako gramatika přikázání a modlitby: Hermann Cohen, Franz Rosenzweig a Martin Buber</i>	119
f) <i>Dále vedoucí aplikace Cohenovy a Rosenzweigovy teorie náboženských řečových aktů</i>	122
3. <i>Filosofie jazyka a řeči a teologie slova – lingvistický obrat v setkání filosofie náboženství a křesťanské teologie</i>	124
a) <i>Teologie jako nauka o řeči víry: Gerhard Ebeling</i>	125
b) <i>Různé situace oslovení – zkušenosti a vyprávění – teologické „krátké formule“: snaha Ingolfa U. Dalfertha o logiku jazyka víry</i>	128
c) <i>Oslavování Boha jako řeč víry – původ mluvení o Bohu v doxologii: Geoffrey Wainwright a nové založení systematické teologie</i>	130

VI. FILOSOFICKÁ TEOLOGIE – FENOMENOLOGIE NÁBOŽENSTVÍ – ANALYTIKA NÁBOŽENSKÉHO JAZYKA: OHLÉDNUTÍ ZA TŘEMI METODICKÝMI VÝCHODISKY FILOSOFIE NÁBOŽENSTVÍ

A SYSTEMATICKÝ VÝHLED	134
1. <i>Srovnávací ohlédnutí a kritické vyhodnocení</i>	134
a) <i>Srovnání z hlediska preferovaných témat</i>	134
b) <i>Srovnání z hlediska metod</i>	138
c) <i>Srovnání z hlediska kritérií náboženského</i>	142
d) <i>Tři východiska k řešení a otázka jejich propojení</i>	146
2. <i>Systematický výhled</i>	147
a) <i>Transcendentální nauka o Bohu jako hermeneutická nabídka náboženskému vědomí</i>	148
b) <i>Zpřesnění transcendentálněfilosofického metodického vědomí ve snaze o transcendentálněfilosofický pojem Boha</i> . . .	151
c) <i>Metodické odkazy pro analýzu náboženského jazyka</i>	154

d) K otázce kritérií náboženského	157
e) Metodické odkazy pro fenomenologii náboženství	161
f) Dialektický vztah mezi náboženskou noesí a náboženským noematem	163

DODATKY K DRUHÉMU VYDÁNÍ

A. ZMĚNĚNÁ POTŘEBA ORIENTACE	169
1. Sekularizační proces jako apel na filosofii náboženství	169
2. Sakralizace politiky a ekologické etiky a potřeba nové orientace filosofie náboženství	172
3. Setkávání kultur a mezináboženský dialog	176
4. „Nová náboženství“ a otázka kritérií rozlišování „genuinně náboženského“ a „pseudomorfóz“ náboženství	179
a) Podivné zacházení s prvky tradice: eklekticismus, synkretismus, alegorizace	179
b) Otázka přiměřených kritérií posuzování	180
5. Apel teologie na filosofii náboženství	183
B. PROBLÉMY METOD	186
1. Kombinace metod navržená v této knize	186
2. Metodologické námitky	187
C. POKUSY O APLIKACI	189
1. Racionalita a kritičnost náboženství	189
2. Odlišování náboženskosti od vadných způsobů jejího utváření jako úkol pro argumentaci teologie a filosofie náboženství	194
3. Náboženství, kultura a společnost	199
4. K otázce metod: Panství intencionality?	205
Bibliografický přehled	209
Jmenný rejstřík	222

